

Bildning är det som
är kvar, sedan vi
glömt allt vad vi lärt.

Ellen Key, 1849–1926

Foto: Matti Järvelin

Studieförbund

I över hundra år har människor i Sverige samlats för att tillsammans studera på egna villkor, ta del av föreläsningar och delta i kulturprojekt. Då som nu var motiven att stärka sina möjligheter att påverka de egna livsvillkoren och söka förändra förhållanden i samhället.

I början av 1900-talet startades de första studiecirkelarna, ofta med ett bibliotek som centrum. Studiecirkeln utvecklades vidare inom studieförbunden och är numera en etablerad studieform med ett omfattande kursutbud.

Organisation

Studieförbundens verksamhet delas formellt in i studiecirklar, kulturprogram och annan gruppverksamhet. Alla tänkbara former av utbildning finns i dessa, till exempel heldagar, halvdagar, seminarier och andra variationer som passar just en viss individ eller en studiegrupp bäst.

Studiecirklar

Studiecirkeln är en liten grupp människor som, under en längre tid, återkommande träffas och planmässigt bedriver studier eller utövar kulturverksamhet under ledning av godkänd ledare. I studiecirkeln bygger arbetet på deltagarnas eget kunskapssökande utifrån upplevda behov och intressen. Arbetsformerna ska präglas av demokratiska värderingar där människors erfarenhetsutbyte och egna analyser sätts i förgrunden. Studierna förutsätter deltagarnas aktiva insats i planering och genomförande.

Kulturprogram

Kulturprogram är verksamhet eller produktion som framförs eller redovisas för publik och indelas efter inriktning som till exempel föreläsningar, musik eller utställningar.

Annan gruppverksamhet

Annan gruppverksamhet genomförs i friare och flexiblare former än studiecirkeln. Sammankomsterna kan till exempel vara längre och genomföras tätare än vad som i regel är rimligt i cirkelarbete.

Nykerhetsförankring

1894 IOGT -
Godtemplarordens
studieverksamhet

1904 Templaror-
dens studieverk-
samhet

1906 Nationalgod-
templarordens
studieverksamhet

1909 Blåbandsrö-
relsens studieverk-
samhet

1922 NTO -
Nationaltemplaror-
dens studieförbund

1947 Blåbandsrö-
relsens studieför-
bund

1971 NBV - Nykerhetsrörelsens bildningsverksamhet

Religiös förankring

1929 KFUK:s
studieförbund

1929 KFUM:s
studieförbund

1948 EFSS -
Evangeliska
fosterlands-
stiftelsens förbund

1930 SKS -
Sveriges kyrkliga
studieförbund

1947 FS -
Frikyrkliga
studieförbundet

1960 KFUK-KFUM:s
studieförbund

1978 KFUK-KFUM:s
studieförbund

2002 Sensus

2003 Studieförbundet Bilda

2004 Sensus Studieförbund

Det nya Sensus studieförbund kommer att förena folkbildningssträvanden från trossamfund, scouting, humanitära organisationer, musikliv och tjänstemannarörelsen.

Politisk och facklig förankring

**1912 ABF - Arbetar-
nas bildnings-
förbund**

1918 JUF -
Jordbrukare -
Ungdomens
förbund

1930 SLS -
Svenska
landsbygdens
studieförbund

**1935 TBV -
Tjänste-
männens
bildnings-
verksamhet**

**1940 Studieför-
bundet
Medborgar-
skolan**

1948 Liberala
studieförbundet

1959 Sfr - Studieförbundet

1967 SV - Studieförbundet Vuxenskolan

Universitet och folkbildning i förening

1942 FU - Folkuniversitetet

Idrottslig förankring

1985 SISU - Svensk idrotts- och utbildningsorganisation

Studiecirklar

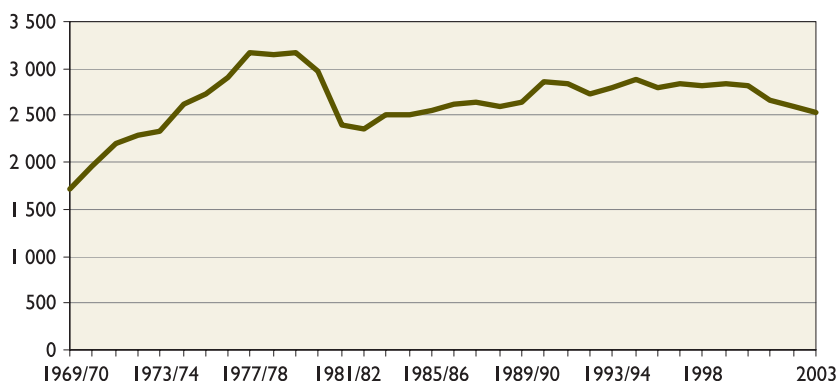
2,5 miljoner deltagare i studiecirklar

Antalet deltagare i studiecirklar nästan fördubblades under 1970-talet. På endast tre år i början av 1980-talet minskade antalet deltagare med ungefär en tredjedel, vilket delvis var en följd av förändrade statsbidrag. Efter 1980-talets nedgång har antalet cirkeldeltagare sakta ökat för att under slutet av 1990-talet stabiliseras runt 2,8 miljoner. År 2003 deltog 2,5 miljoner deltagare i studiecirklar.

Noteras bör att en person kan ha deltagit i flera studiecirklar och kan därför redovisas flera gånger.

Antal cirkeldeltagare 1969/70–2003

Antal i tusental

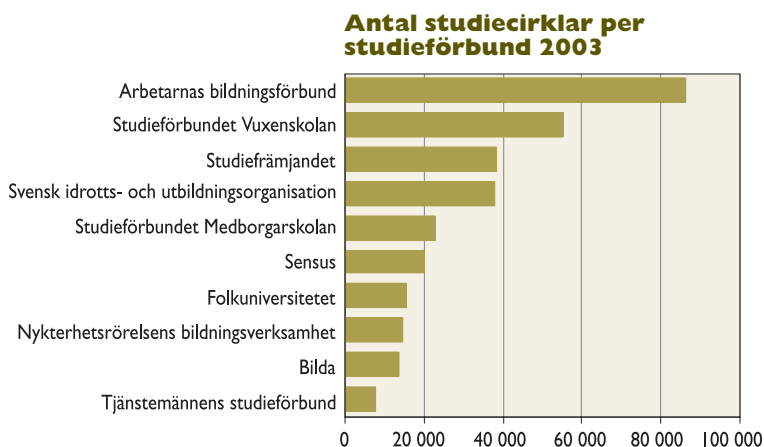
Stor variation i deltagandet mellan kommunerna

Det föreligger stora regionala skillnader vad gäller intresset för studiecirklar. Generellt sett är studiecirkelverksamheten per invånare klart mindre i storstadsområden än i glesbygdsmråden. Sju av de tio kommuner med det högsta cirkeldeltagandet per invånare återfanns i Västerbottens län och högst var det i Norsjö. Bland kommunerna med det lägsta cirkeldeltagandet finns åtta av tio i Stockholms län. Lägst var deltagandet i Salem. För hela riket var det i genomsnitt 282 deltagare per 1 000 invånare år 2003.

ABF anordnade flest antal studiecirklar

Arbetarnas bildningsförbund (ABF) är det klart största studieförbundet med 28 procent av antalet studiecirklar, följt av Studieförbundet Vuxenskolan med 18 procent och Studiefrämjandet som anordnar nära 12 procent av samtliga studiecirklar.

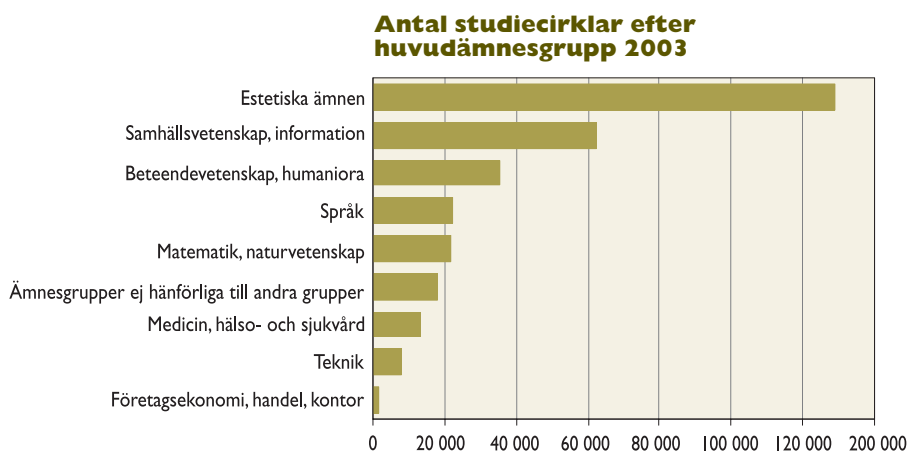
Studieförbundens skiftande profilering innebär att vissa förbund anordnar förhållandevis många cirklar inom vissa ämnesgrupper. Studiefrämjandet, vars medlemsorganisationer tillhör friluftsförbundet och miljöförbundet, är till exempel den största anordnaren av studiecirklar inom fiske, skogsbruk, jakt och viltvård.

Fyra av tio cirklar inom det estetiska ämnesområdet

Allmänna studiecirklar delas in i ca 160 ämnesgrupper, som i sin tur sammanförs till nio huvudämnesgrupper. Av det totala antalet studiecirklar var 41 procent cirklar i estetiska ämnen, 20 procent i samhällsvetenskap och information och 11 procent i beteendevetenskap och humaniora. Mellan 2002 och 2003 minskade antalet studiecirklar i hälften av huvudämnesgrupperna. Den procentuellt största minskningen återfinns i gruppen språk. Bland de huvudämnesgrupper där antalet cirklar ökat svarar företagsekonomi, handel och kontor för den största procentuella ökningen.

Studiecirkarna i de 20 största ämnesgrupperna svarade för över hälften av det totala antalet cirklar.

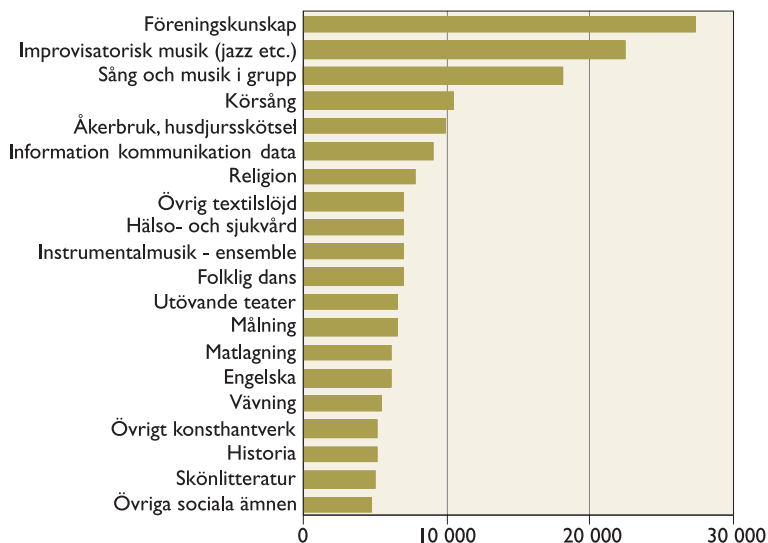
Flest deltagare i föreningskunskap

Sett till antalet cirkeldeltagare var föreningskunskap den klart populäraste ämnesgruppen med över 204 000 deltagare. De närmast största ämnesgrupperna var körsång, sång och musik i grupp samt information, kommunikation och media, alla med vardera över 100 000 deltagare. Antalet studiecirkeldeltagare i de 20 största ämnesgrupperna utgjorde 59 procent av det totala antalet deltagare.

Andelen kvinnliga deltagare i studiecirkelar 2003 uppgick till 57 procent, en andel som dock varierade stort mellan ämnesgrupper.

I cirkelar ägnade åt porslinsmålning, vävning, konstsoömnad, övrig textilsöjd och klädsömnad/klädvård var över 90 procent av deltagarna kvinnor. Inom ämnesgrupperna improvisatorisk musik, teknik samt jakt och viltvård var andelen män 90 procent eller mer.

Antal studiecirkelar inom de tjugo största ämnesgrupperna 2003

Kulturprogram

Mer än 219 000 genomförda kulturprogram

Under 2003 redovisade studieförbunden drygt 219 000 genomförda kulturprogram. Av alla kulturprogram utgjordes 36 procent av föreläsningar och 33 procent av sång och musik. Kulturprogrammen hade ca 15,6 miljoner besökare. I genomsnitt besöktes arrangemangen av 73 personer.

Kulturprogram arrangeras oftast i samarbete mellan olika aktörer, till exempel musiker, skådespelare eller konstnärer beroende på kulturprogrammets inriktning. Antalet aktörer i kulturprogram översteg 1 miljon år 2003, vilket i genomsnitt var fem per kulturprogram.

Drygt 81 procent av kulturprogrammen anordnades i samverkan med institutioner eller andra organisationer. Det är stora skillnader mellan länen, till exempel hade Gävleborgs län lägst antal besökare per arrangemang – 54 besökare per 1 000 invånare, medan Jönköpings län hade det högsta med 103 besökare. Riksgenomsnittet var 71 personer per 1 000 invånare.

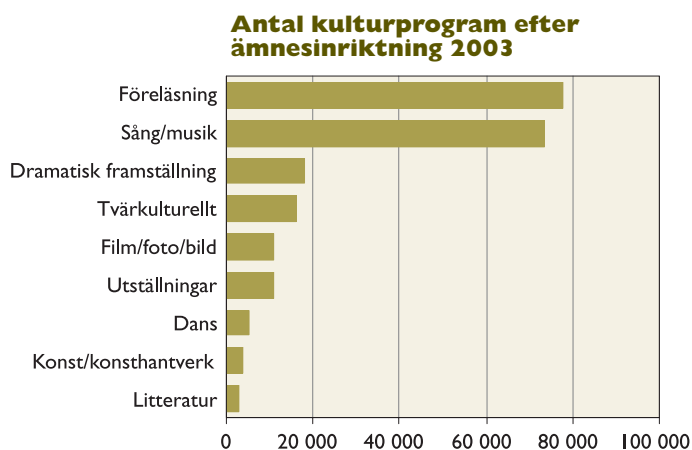
Medverkande i kulturprogram

kan till exempel utgöra en teatergrupp på tio personer som uppträder vid 100 tillfällen landet runt. De redovisas då som 1 000 medverkande.

Besökare redovisas på motsvarande sätt.

ABF anordnade flest kulturprogram

ABF var det studieförbund som anordnade flest kulturprogram, 23 procent, följt av Studieförbundet Vuxenskolan och Sensus med 14 procent vardera. På tredje plats återfanns Studieförbundet med 13 procent.

Annan grupp- verksamhet

Arrangemangen ökar

Under 2003 genomfördes 69 500 arrangemang med drygt 768 000 deltagare. Jämfört med 2002 ökade arrangemangen med 6,6 procent. Även antalet deltagare ökade under perioden.

SISU stod för 46 procent av arrangemangen, ABF för 12 procent och Bilda anordnade 10 procent av arrangemangen. Antal deltagare per arrangemang var i genomsnitt elva. Högst antal deltagare per arrangemang återfanns hos Sensus och Bilda som båda hade 15 deltagande. SISU redovisade lägst antal, nio deltagare per arrangemang.

Kostnader

3,8 miljarder kronor

Den totala kostnaden för studieförbunden år 2002 var ca 3,8 miljarder kronor. I fasta priser har kostnaden för studieförbunden legat relativt konstant de senaste fem åren. Mellan 1998 och 2002 har kostnaden ökat med drygt två procent. Kostnaden för personal var högst med drygt 1,9 miljarder kronor.

Kostnad efter kostnadsslag 1998–2002

Kostnader i miljoner kronor i fasta priser, KPI (beräknat i 2002 års priser)

	1998	1999	2000	2001	2002
Personal	2 049	2 048	1 906	1 903	1 922
Studiematerial	307	312	364	382	386
Lokaler, kontors- omkostnader	702	691	831	457	461
Marknadsföring	111	96	70	88	89
Övriga kostnader	111	164	109	441	446
Total kostnad folkbildning	3 280	3 311	3 279	3 270	3 303
Kostnad uppdrags- utbildning	436	480	448	494	499
Totalkostnad	3 716	3 791	3 727	3 765	3 802